

heid, welke de tot een zekere burgerlijkheid en starheid neigende Hollandsche bouwkunst moest opstuwen.

Marot was bovendien niet alleen een architect van beteekenis, maar ook een groot „ornamentist”. Welnu het wezen van den Lodewijk XIV stijl bestaat in het scheppen van machtige en zware, aanvankelijk rechthoekige kaders met veelal levendige vullingen. Deze veelzijdigheid zal ook de reden vormen, dat in Marot's werken en onder hunne inwerking in de Hollandsche architectuur geen of althans minder tegenstelling bestaat tusschen de strenge classicistische gevelarchitectuur en de somptueuse of tintelende interieur-behandeling, gelijk in Frankrijk onder invloed van de min of meer latente controverse tusschen „Academie d'architecture” en „Manufacture des gobelins” het geval was en nog meer werd.

De kunst moet zich gelijk het leven zelf, dat zij op haar wijze spiegelt, steeds vernieuwen; op straffe van verval of ondergang, wanneer zij daartoe in gebreke blijft. Reactie tegen de „pompe” der Lodewijk XIV periode kon niet uitblijven.

Men ziet tevens, op z'n minst reeds een vijftiental jaren voor het levens-einde van dien vorst, verandering intreden in de formeele elementen van den naar hem genoemden stijl. Dit kan het best worden aangeduid door de gewijzigde verhouding tusschen omraming en vulling. De oorspronkelijke boiseries van een, later van Lodewijk XVI meubelen voorzien, voor Madame de Maintenon ingericht kabinet in het kasteel te Fontainebleau en eenige uit Versailles afkomstige paneelen uit het allerlaatst der 17e eeuw in het Musée des Arts décoratifs te Parijs vertoonen, in plaats van de vroegere gelijkmatige verdeling, samentrekking van het ornament in het midden en aan de gebogen uiteinden der panneaux. De Régence-periode accentueert de neiging om de ornamentale vulling tegen den rand der lossere wordende omraming te leggen. In den rijpen Lodewijk XV stijl zullen vervolgens omlijsting en ornament zich welhaast onverbrekkelijk verbinden en het laatste zich bij panneaux samentrekken in en om de schelpmotieven aan de korte uiteinden. Op ruimten in hun geheel toegepast zal deze vervloeiing der grenzen in de meest vrije Lodewijk XV scheppingen, zooals de beroemde ovale salon van het hotel de Soubise door Boffrand, bij alle gedurfdheid der afzonderlijke vormen tot een nieuwe harmonie van alle samenstellende elementen van het interieur leiden, tot feitelijk de laatste consequentie eener samenvattende behandeling daarvan.

Hierop moest dus in den Lodewijk XVI stijl iets geheel anders volgen: uiterst lichte, onderling scherp-afgescheiden omramingen om gratieuse en toch strakke ornamentale motieven, grootendeels van laat-klassieke herkomst; het laatste een teeken eener komende uitputting van inventie, welke in den Empire-tijd tenslotte zal leiden tot verstarring en vergroving.

Het is zelfs in Frankrijk bezwaarlijk om absolute tijdgrenzen aan te geven